

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Збірник матеріалів

**XXVI підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

22 лютого 2024

Київ 2024

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2024. 406 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 11 від 22.04.2024)

Редакційна колегія:

Голова Трофименко М.В., ректор МДУ, кандидат політичних наук, професор;

Члени редколегії Балабаниць А.В., доктор економічних наук, професор;
Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Булатова О.В., доктор економічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Іванець Т. М., голова Ради молодих вчених МДУ, кандидат політичних наук;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Омельченко В.Я., доктор економічних наук, професор;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор;
Толпежніков Р.О., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 22 лютого 2024 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

12. GENERAL COMMENT No. 5 (2003) General measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child (arts. 4, 42 and 44, para. 6). URL: <https://www.refworld.org/docid/4538834f11.html> (дата звернення: 03.01.2024).

Князькова Любов
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри права
Маріупольський державний університет

СВОЄЧАСНЕ ВИКОНАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ: ГАРАНТІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ

Конституція України серед основних засад судочинства визначає обов'язковість судового рішення. Крім того, судові рішення ухвалюються іменем України. Своєчасне та повне виконання рішення суду – одна з обов'язкових умов дотримання і забезпечення прав людини. Виконання судових рішень можна визначити як завершальний етап у процесі реалізації функції захисту порушених прав, свобод та законних інтересів громадянина або держави. Нажаль практика свідчить про те, що не всі судові рішення виконуються як у добровільному, так і примусовому порядку, чим порушується принцип обов'язковості їх виконання. Як повідомила під час конференції «Роль судової влади у подоланні викликів війни» 8 грудня 2023 року перший заступник Міністра соціальної політики Дарина Марчак, ситуація з виплатою громадянам заборгованості за рішеннями судів є критичною. За її словами, якщо на початок 2020 року обсяг невиплаченої заборгованості держави за рішеннями національних судів становив 62 млн. гривень, то на початок 2023 року заборгованість лише за пенсійними справами склала 38,5 млрд. гривень. Станом на 1 листопада 2023 року заборгованість тільки за судовими рішеннями у пенсійних справах досягла величезної суми у 60,5 млрд. гривень [1].

Примусове виконання рішень покладається на органи державної виконавчої служби (державних виконавців) та у передбачених Законом України «Про виконавче провадження» випадках, на приватних виконавців. Невиконання рішень національних судів органами державної виконавчої служби відбувається внаслідок наявності об'єктивних та суб'єктивних причин, зокрема відсутності у боржника майна і коштів, на яке можна звернути стягнення, недостатність коштів у Пенсійному фонді України щодо соціальних виплат, відсутності коштів у бюджетних установах (організаціях), прогалин у законодавстві, а також тривале невиконання виконавчих документів з боку державного виконавця через його бездіяльність.

Як наслідок, наведені причини спонукають позивачів звертатися за поновленням порушеного права до суду, а в результаті неможливості захистити свої права на національному рівні – до юрисдикції Європейського суду з прав людини. Слід відзначити, що Європейський суд з прав людини став доволі перевантаженим міжнародним судовим органом з розгляду величезного масиву однотипних скарг, пов'язаних з тривалим невиконанням судових рішень. Доречним з цього приводу стало висловлення Валерії Лутковської у зв'язку з прийняттям 12 жовтня 2017 року Комітетом Міністрів Ради Європи показового рішення у справі «Бурмич та інші проти України»: «Європейський суд відчув дивну тенденцію, що він перетворюється на частину української судової системи. Тому що українська судова система виносить рішення, а особа може домогтися виконання цього рішення та відшкодування за тривале виконання лише завдяки Європейському суду з прав людини» [2 с. 22]. За останні роки наша держава стикнулася з багатьма проблемами суспільного життя, серед яких: пандемія, військова агресія Росії та ін. Все це звичайно не сприяє покращенню добробуту громадян України. І тим значнішою стає питання довіри народу владі, адже виконання судових рішень можна визначити як завершальний етап у процесі реалізації функції захисту порушених прав, свобод та законних інтересів громадянина. Звичайно, що важко запропонувати конкретні заходи вирішення цієї проблеми, адже країна знаходиться у стані війни. Але ж прийняття рішення про надання Україні статусу кандидата у члени Європейського Союзу накладає певні зобов'язання, оскільки виконання будь-якого судового рішення є невід'ємною стадією процесу правосуддя, а отже має відповідати вимогам ст. 6 Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Слід відзначити, що відповідно до ст. 13 Конвенції кожен, чий права і свободи, викладені в Конвенції, порушуються, має право на ефективний правовий захист у відповідному національному органі, навіть якщо порушення вчинили офіційні особи. Стаття 46 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод передбачає, що держави зобов'язуються виконувати остаточні рішення Суду в будь-яких справах, у яких вони є сторонами. [3]. Відомий український вчений П. Гуйван вважає, що невиконання остаточних судових рішень наразі стало системною проблемою національної правової системи. Ця проблема вже досягла грандіозного масштабу і постійно зростає. Вона все очевидніше усвідомлюється прогресивною частиною суспільства як реальна загроза справедливому судочинству і взагалі принципу верховенства права [4 с. 580].

Крім того, Україна багато років поспіль перебуває під увагою Комітету Міністрів Ради Європи, який слідкує за виконанням рішень Європейського суду з прав людини. Це свідчить про те, що в нашій державі є ще багато проблем, пов'язаних із виконанням як рішень національних судів, так і рішень Європейського суду з прав людини. Ефективне виконання

судових рішень здатне значно підвищити рівень довіри громадян як до влади в цілому, так і до судової зокрема.

Так, Конституційний Суд України у своєму Рішенні від 7 листопада 2018 року № 9-р/2018 зазначив: «зміни законодавства у соціальній сфері, складна фінансово економічна ситуація, потреба в забезпеченні збалансованості Державного бюджету України не повинні призводити до порушення гідності людини, яка належить до фундаментальних цінностей, захищених Конституцією України, та становить основу системи конституційного захисту прав і свобод людини і громадянина» [5].

Таким чином, з метою відповідності законодавства України про соціальне забезпечення європейським соціальним стандартам, а також для узгодження та ліквідації протиріч та прогалин вважаємо за необхідне провести кодифікацію нормативних актів, що регулюють соціальне забезпечення громадян України.

При прийнятті Закону України «Про державний бюджет» враховувати видатки на забезпечення конституційного права громадян України на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло.

Література

1. Хрипун Вячеслав. Держава фактично не спроможна виплачувати громадянам гроші за рішеннями судів - Міністерство соціальної політики. Судова юридична газета від 11 грудня 2023 року. URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/287867-gosudarstvo-fakticheski-nesposobno-vyplachivat-grazhdanam-dengi-po-resheniyam-sudov-ministerstvo-sotsialnoy-politiki> (дата звернення 26.12.2023).
2. Белікова С.О., Белікова А.О. «Пілотні рішення» Європейського Суду з прав людини та проблема невиконання рішень національних судів. Практика Європейського суду з прав людини в діяльності органів прокуратури і суду: виклики та перспективи: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (13 червня 2018 року). Київ: Національна академія прокуратури України, 2018. С.21-25.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 04.07.1950 р., ратифікована Законом від 17.07.1997 № 475/97-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 26.08.2023).
4. Гуйван П.Д. Право на справедливий суд: сутність та темпоральні виміри за міжнародними стандартами: монографія. Харків : Право, 2019. 584с .
5. Рішення Конституційного Суду України від 7 листопада 2018 року № 9-р/2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-18#Text>. (дата звернення: 09.08.2023).